

รูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิต
ของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช
(THE POLICY FOR IN WATER MANAGEMENT WITH WEIR ALIVE IN
BANJANPOR, DONTAKO SUB-DISTRICT, THASALA DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)

ฐิติพร คำเสน¹

Thitipond Khamseen¹

สุปรียา ชำนาญพุฒิพร² ดำรง โยธารักษ์²

Supreecha chamnanputthiporn² Damrong Yotharak²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2560

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อสร้างรูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผลการวิจัยพบว่า

1) การจัดการน้ำ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน พบว่า ปัจจัยสำคัญในการก่อตัวนโยบายเกิดจากปัญหา ซึ่งส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ปัญหานี้ถูกนำมากำหนดนโยบายเพื่อหาวิธีแก้ไขและเลือกวิธีที่ดีที่สุดไปสู่การปฏิบัติ ส่วนที่ต่างกันของภาครัฐจะพบว่า รัฐจะจัดหาน้ำมาไว้ให้ก่อน เช่น สร้างเขื่อน สร้างอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น แล้วจึงจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำโดยตั้งเป็นคณะกรรมการในระดับต่าง ๆ นำไปสู่การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อติดตามและประเมินผลและทบทวนแผนในแต่ละปี

¹ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

การจัดการน้ำของภาคประชาชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผลที่ได้รับตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะแทรกซึมทุกขั้นตอนตลอดโครงการ จนชาวบ้านสามารถบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองโดยไม่ต้องรอภาครัฐ

2) รูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มต้นจากชาวบ้านใช้หลักการ 3 ขา ได้แก่ 1) การทำประชาเข้าใจ ร่วมกันทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาจุดเริ่มต้นการสร้างความสุขให้กับชุมชนโดยชาวบ้านทุกคนหาวิธีการจะอย่างไรให้ชุมชนมีความสุข โดยผ่านกระบวนการคิดระดมความคิดร่วมกัน ทำไปแล้วชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไร 2) ไม่เริ่มด้วยงบประมาณ เป็นการร่วมแรงกายแรงใจในการทำงาน เพราะการทำฝายมีชีวิต ไม่มีค่าจ้างตอบแทน แต่อาศัยพลังศรัทธา และจิตอาสาที่มีอยู่ในชุมชน 3) ธรรมนูญคลอง ทุกคนต้องเคารพกฎกติกาในการดูแลรักษาคลอง ทุกขั้นตอนชาวบ้านจัดการตนเอง ตลอดการดำเนินโครงการสร้างฝายมีชีวิต จนได้การจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตที่สมบูรณ์ กล่าวได้ว่า หลักการ 3 ขานี้จะอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการนโยบายสาธารณะ ตั้งแต่การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชน จนได้รูปแบบนโยบายสาธารณะการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิต

คำสำคัญ : ฝายมีชีวิต / นโยบายสาธารณะ

ABSTRACT

The objectives of this thesis were as follows 1). To study the public policy model for water management with weir alive in Banjanpor, Dontako subdistrict, Thasala district, Nakhon Si Thammarat province. 2). To modify the public policy model for water management with weir alive in Banjanpor, Dontako subdistrict, Thasala district, Nakhon Si Thammarat province. The samples were about 15 persons from key informants.

The findings were as follows

1) The water management of government and public sector and government sector found that the most factor for policy making was problem which are effected to people in suffering and that problem was made for policy in resolution and selected the most method in practice and the difference of government found that government sector provided water first, i.e. damp building,

pool etc., and the invite people in participation for administration of water by committee in each level that lead to strategic planning for water management by concerning organization for following and assessment and revise plan in each year. The water management by public sector found that the people were participated from the beginning of policy, the policy making, the bringing of policy into practice, a result throughout people's participation will insect for all process of project up to people can manage and self-sufficient without government helping.

2) The form of public policy in water management by weir alive in Banjanpor, Dontako sub-district, Thasala district, Nakhon Si Thammarat province, begining with application of three legs i.e. 1) To make people understand, to participate for understanding on occuring problem, for seeking the start of community happiness by all people try to find the way to make community happyness passing through thinking, brain storming and the feedback to community. 2) Without budget for begining, partcipate in work because the building of weir alive is no compensation but work with faith power and provide material in community. 3) Canel agreement, all must be regarded the orders in saving canel, all processes are managed by community throughout project running in weir alive up to finishing of weir alive completely, we can say that all three legs principle will appeared in all processes of public policy from the beginning of policy, policy making, to bring policy into practice, the result of policy working, people participation upto getting the public policy for water management with weir alive.

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ธรรมชาติเป็นทรัพยากรที่สำคัญ มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อทุกชีวิตบนโลก โดยเฉพาะน้ำที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของมนุษย์ สิ่งมีชีวิตทั้งพืช สัตว์และทรัพยากรแร่ธาตุทุกชนิด ส่งผลให้ระบบนิเวศสมบูรณ์ ตลอดจนถึงภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึงในทางระบบนิเวศวิทยา คือ สังคมของพืชและสัตว์จะต้องพึ่งพาแหล่งน้ำส่งผลต่อการดำรงชีวิตทุกชีวิตบนโลก โดยเฉพาะสังคมมนุษย์ทรัพยากรน้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศไทยกำลังเข้าสู่ช่วงเวลาของภาวะวิกฤตน้ำและจะเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น มีมาต่อเนื่องทุกปีจนถึงปัจจุบัน (สุวัฒน์ อินทรประไพ, 2556, หน้า 1)

ปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม น้ำหลาก น้ำกัดเซาะชายฝั่ง รวมไปถึงปัญหาน้ำเสีย ก่อให้เกิดความเสียหายและความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้านและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ การแก้ปัญหาที่ไม่อาจแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพได้ กลายเป็นปัญหาซ้ำซากที่ชาวบ้านจะต้องเผชิญปัญหาครั้งแล้วครั้งเล่า ดังนั้น เมื่อบ้านจันทพอประสบปัญหาเรื่องน้ำ หน้าแล้งไม่มีน้ำทำนาหน้าน้ำก็เกิดน้ำท่วม ส่งผลให้ประชาชนเดือดร้อนขาดน้ำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคมีผลกระทบต่อภาคเกษตรโดยได้รับผลผลิตน้อยซึ่งไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาโดยการมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิต เพื่อเป็นทางออกในการแก้ปัญหาเรื่องการจัดการน้ำแก่ชาวบ้านในพื้นที่บ้านจันทพอ โดยให้ชาวบ้านร่วมทำประชาเข้าใจ ค้นหาปัญหา วางแผน ตัดสินใจระดมความคิดในการหาทางออก เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักจุดอ่อนจุดแข็งในสภาพปัญหา รากเหง้าของตนเองว่าควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรให้ถูกต้อง ตรงความต้องการของตนเอง โดยเฉพาะบ้านจันทพอประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมียาน้ำกินน้ำใช้อีกทั้งในภาคการเกษตรให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำ โดยเฉพาะในหน้าแล้งเกษตรกรที่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกต้องเดือดร้อนเพราะการขาดแคลนน้ำส่งผลกระทบต่อผลผลิตที่ออกมาไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย พืชผลทางการเกษตรแห้งเหี่ยวยืนต้นตายเสียหายเป็นจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ส่งผลเสียต่อสภาพความเป็นอยู่โดยเฉพาะเรื่องปากท้องของประชาชน รายได้หดหายไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต แล้วชาวบ้านจะอยู่กันอย่างไรเมื่อไม่มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัวสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวเมื่อไม่มีรายได้แน่นอนก็เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องดิ้นรนแสวงหาเลี้ยงชีพให้อยู่รอดก็ต้องอพยพย้ายถิ่นไปทำมาหากินในเมืองมากขึ้น เมื่อปัญหาเกิดขึ้นวิถีชีวิตของชาวบ้านก็เปลี่ยนแปลงทำให้ชาวบ้านในพื้นที่เล็งเห็นถึงปัญหาว่จุดอ่อนคืออะไรควรทำอย่างไรให้ตนเองสามารถอยู่ในพื้นที่บ้านเกิดเมืองนอนได้อย่างมีความสุข การเปลี่ยนความคิดเปลี่ยนวิธีคิดที่จะพัฒนาชุมชน พัฒนาแหล่งน้ำ สร้างระบบนิเวศให้สมบูรณ์ เพื่อคืนชีวิตใหม่ให้แก่ชุมชนอีกครั้ง ให้ทุกชีวิตในชุมชนอยู่ได้สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ควรทำอย่างไรที่จะจัดระบบการจัดการน้ำในชุมชนของตนเอง ดังนั้นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการเหล่านี้ โดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ แนวคิดการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับชุมชน ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง และนำไปสู่การมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์เพื่อเป็นข้อยืนยันว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์สูงสุดในรูปแบบการนำนโยบายสาธารณะการจัดการ

น้ำด้วยฝายมีชีวิตไปปฏิบัติตามความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (ดำรง โยธารักษ์, 20 เมษายน 2558)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางหนึ่งในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำรูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตไปช่วยในการบริหารจัดการน้ำทั้งในภาคการเกษตรซึ่งถือเป็นอาชีพหลักของประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อให้มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี นำไปสู่การมีอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวได้ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและประชาชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างเข้มแข็ง

ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในรูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางในการนำรูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการจัดการน้ำ
2. เพื่อสร้างรูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชุมชน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน ครูฝายมีชีวิตประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 15 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ รูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านการก่อตัวของนโยบาย
- ด้านการกำหนดนโยบาย
- ด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
- ด้านผลของนโยบาย
- ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ด้านรูปแบบนโยบายสาธารณะการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิต

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ บ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยคาดว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยมี 3 ประการ ดังนี้

1. ทำให้ทราบที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิต
2. ทำให้ทราบการสร้างรูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ได้แนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการนำนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูล ชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ การสังเกตพฤติกรรม (Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) ข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) คือ ตำราวิชาการ บทความ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) ในเบื้องต้นผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
2. การกำหนดประชากร
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บและรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย พบว่า นโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำ เริ่มต้นด้วยการค้นหา ระบุ ประเด็นปัญหาหรือก่อตัวมาจากปัญหา ก่อนที่จะนำมากำหนดเป็นนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดการน้ำ ภาครัฐหรือภาคประชาชน ที่การก่อตัวของนโยบายเกิดจากปัญหา การจัดการน้ำของภาครัฐการก่อตัวของนโยบายเกิดจากปัญหาสาธารณะ (Public problem) ที่เกิดขึ้นในสังคมอาจมาจากหลายสาเหตุ เช่น สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบายสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้งานปัญหาที่เกิดขึ้นตามความหมายในเชิงนโยบายหมายถึงสภาพที่ก่อให้เกิดความต้องการ (need) ความขาดแคลน (deprivation) หรือ ความไม่พอใจ (dissatisfaction) ซึ่งส่งผลให้มีการแสวงหาแนวทางแก้ไขโดยการแสวงหาแนวทางนี้อาจจะทำโดยผู้ประสบปัญหาเองหรืออาจมีการดำเนินการแทนโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นก็ได้เช่นเดียวกับเมื่อทราบปัญหาแล้วก็นำมาสู่การกำหนดนโยบาย ชลประทานกำหนดนโยบายจากบนลงล่างในด้านการจัดการน้ำมีการใช้แผนที่ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับแผนที่ยุทธศาสตร์กรมชลประทานซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้านคือประสิทธิภาพตามยุทธศาสตร์คุณภาพการให้บริการประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ และการพัฒนาองค์กร เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับน้ำอย่างทั่วถึงเพื่อลดความสูญเสียอันเนื่องมาจากภัยอันเกิดจากน้ำ โดยสร้างเชื่อมั่นมีสภาพมั่นคงปลอดภัยมีการวางแผนและการดำเนินการบริหารจัดการน้ำที่ดีนำไปสู่คุณภาพน้ำได้เกณฑ์มาตรฐาน อีกทั้งมีการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องทั้งสมรรถนะบุคลากรและระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

การจัดการน้ำโดยภาคประชาชน การก่อตัวของนโยบายมาจากปัญหาของประชาชน ถ้าหากรู้รากเหง้าปัญหาคืออะไร ก็สามารถนำปัญหาไปวิเคราะห์หาลักษณะของปัญหา ผลกระทบของปัญหา เมื่อทราบปัญหาแล้ว การพัฒนาทางเลือกหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาก็สามารถทำให้ปรากฏเป็นจริงได้ การนำเสนอทางเลือกเพื่อการแก้ไขปัญหาระยะสาธารณะจึงเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการน้ำที่มีระบบสามารถบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนและสามารถบริหารจัดการน้ำที่ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ หลังจากนั้นก็มาตั้งเป็นนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา ดังนั้น ชาวบ้านจึงต้องหันหน้าเข้าหากันเป็นการรวมพลังในการแก้ไขปัญหให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นที่เรียกว่า ระเบิดจากข้างในหรือเกิดจากใจ แรงศรัทธา โดยระดมความคิดของชาวบ้าน อีกทั้งต้องเกิดจากความต้องการของประชาชน เพราะถ้าประชาชนไม่ต้องการฝายมีชีวิต ฝายมีชีวิตก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะฝายมีชีวิตต้องเริ่มต้นจากการที่ประชาชนต้องการ และต้องทำตามกระบวนการด้วยตัวของประชาชนเอง จนกว่าจะได้ฝายมีชีวิตที่สมบูรณ์

7. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช" ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัย มาอธิบายเชื่อมโยงกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

ผลการศึกษารูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทพอ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า สอดคล้องกับงานของณพพงศ์ จันจุฬา ที่ศึกษาเรื่องการจัดการน้ำแบบรัฐและแบบชาวบ้านในพื้นที่ตำบลกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ที่เรียกร้องให้รัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการน้ำอย่างจริงจัง

และยังสอดคล้องกับงานของศรัณย์ ปัญญา ที่ได้ศึกษาเรื่องระบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชนเกษตรกรรมกลุ่มน้ำปิง ตำบลสบแม่ข่า อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบแนวทางแก้ไขคือ ให้มีการรื้อฟื้นการสร้างฝายแม่ข่าหวก ซึ่งเป็นฝายดั้งเดิมขึ้นมาใหม่ อีกทั้งให้พัฒนาแหล่งน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ใช้เหตุผลทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นหลักการที่ง่ายต่อการปฏิบัติ ใช้ทรัพยากรน้ำเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์จากแหล่งน้ำ

อีกทั้งกระบวนการทำประชาเข้าใจซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของฝายมีชีวิตยังเป็นแนวทางที่เป็นคำตอบของการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทการอนุรักษ์น้ำของประชาชนตำบลบางสวน อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่พบว่า ยังขาดความร่วมมือจากชาวบ้านในการอนุรักษ์น้ำ ดังนั้นหากนำกระบวนการทำประชาเข้าใจไปใช้ในการขับเคลื่อนก็อาจทำให้ชาวบ้านมีความร่วมมือมากขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้ยังเสริมการศึกษาของเขวลิต สิมสวยซึ่งได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบสถาบันเพื่อการจัดการน้ำชุมชน กรณีศึกษากลุ่มน้ำขาน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบการจัดการน้ำที่เป็นทางการของสถาบันการจัดการน้ำภาครัฐมีส่วนในการลดทอนอำนาจผู้นำโดยธรรมชาติลง ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่มีความหมายในเชิงทฤษฎีการวางแผนในประเด็นที่ว่า การวางแผนเชิงพื้นที่ในด้านการบริหารจัดการน้ำซึ่งมักเกินขอบเขตการปกครองต้องมีการพัฒนากลไกและกระบวนการด้านสถาบันขึ้นในระดับกลุ่มน้ำหรือในระดับอนุภาคไปพร้อมกัน เพื่อลดปัญหาความไม่เป็นธรรมและความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้น้ำระหว่างชุมชน ดังนั้นหากใช้เครื่องมือการทำประชาเข้าใจในการพัฒนา กลไกและกระบวนการด้านสถาบันก็จะทำให้เกิดการเป็นธรรมในการจัดการน้ำเพราะกระบวนการทำประชาเข้าใจครอบคลุมกระบวนการนโยบายสาธารณะตั้งแต่การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และผลของนโยบายภายใต้การมีส่วนร่วมอย่างมีเนื้อหาสาระในทุกขั้นตอนที่สามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังตัวอย่างเช่น

ด้านการก่อตัวของนโยบาย

การก่อตัวของนโยบายเริ่มต้นที่การสร้างความสุขให้กับตนเอง โดยการสร้างภาพฝัน และหาวิธีการว่าจะทำอย่างไรให้ฝันเป็นจริง เริ่มที่ชาวบ้านร่วมกันคิดค้น อีกทั้งช่วยกันค้นหา แก้ปัญหาที่เพื่อก้าวออกโดยระดมความคิด ร่วมวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ

ด้านการกำหนดนโยบาย

เมื่อรู้สาเหตุว่าปัญหาคืออะไรก็นำปัญหานั้นมาวิเคราะห์หาสาเหตุโดยชาวบ้านร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพราะปัญหานั้นจะไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านตารางวิเคราะห์ทางเลือก ดังนั้นการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิต จึงมีการกำหนดนโยบายไว้อย่างชัดเจนในรูปของกระบวนการทำประชาเข้าใจ

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ในช่วงของการร่วมกันทำฝายมีชีวิตนับเป็นช่วงของการนำนโยบายไปปฏิบัติทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างทางเลือกที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง ทำให้เกิดจิตสำนึกในความรู้รับผิดชอบร่วมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดการปรองดองพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งคน สัตว์ ต้นไม้ และระบบนิเวศ

การมีส่วนร่วมของประชาชน

ฝายมีชีวิต ถูกสร้างขึ้นมาจากพลังของชุมชนตั้งแต่เริ่มแรกของการทำประชาเข้าใจซึ่งจะเรียนรู้ดิน น้ำ ป่าของชุมชนว่าในชุมชนมีอะไรบ้าง เพื่อให้เข้าใจระบบนิเวศ ร่วมกันเรียนรู้วิธีการสร้างน้ำ สร้างตารางวิเคราะห์ทางเลือก เมื่อชาวบ้านเห็นด้วยกับการทำฝายมีชีวิตโดยมีหลักการ 3 ข้อ คือ ทำประชาเข้าใจ ไม่เริ่มด้วยงบประมาณ ธรรมนูญคลอง หลังจากนั้นก็เรียนรู้บันได 5 ขั้น เพื่อกำหนดเป้าหมายว่ามีขนาดกว้างยาวเท่าใด จะเสร็จในเวลากี่วันในขั้นที่ 5(การวางแผนเป้าหมาย) เมื่อได้เป้าหมายแล้วก็มากำหนดว่าขั้นที่ 1 ขั้นที่ 4 จะทำอะไร ใครเป็นผู้ประสานงานโดยการอาสา และแต่ละขั้นใช้เวลาเท่าไร และจะลงมือทำกันเมื่อใด ชาวบ้านก็ร่วมกันวางแผนดำเนินการโดยจิตอาสาว่าใครจะรับผิดชอบส่วนไหน แบ่งหน้าที่การทำงานหาคนรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ตลอดเสร็จสิ้นโครงการจนถึงบันไดขั้นที่ 5 คือได้ฝายมีชีวิตที่สมบูรณ์

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทอง ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 5 ด้าน คือ การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ผลของนโยบาย การมีส่วนร่วมของประชาชน และรูปแบบที่ได้รับจากการจัดการน้ำผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำควรใช้กระบวนการทำประชาเข้าใจในการสร้างความร่วมมือจากชาวบ้าน เนื่องจากนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิต เป็นการจัดการน้ำโดยภาคประชาชน ตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน ควบคู่กับการเรียนรู้การจัดการตนเอง ด้านดิน น้ำ ป่าของชุมชน เรียนรู้ธรรมชาติของระบบนิเวศ ดังนั้น ชาวบ้านในพื้นที่ทุกคนจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำ หาวิธีการสร้างน้ำ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนให้ดีขึ้นควบคู่กับการสร้างระบบนิเวศให้สมบูรณ์

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทอ ตำบลดอนตะโก อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ควรศึกษาเรื่องบทบัญญัติข้อกฎหมายมีต่อรูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทอ ตำบลดอนตะโก อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2) ควรศึกษาเรื่องผลกระทบของประชาชนเกี่ยวกับรูปแบบนโยบายสาธารณะในการจัดการน้ำด้วยฝายมีชีวิตของบ้านจันทอ ตำบลดอนตะโก อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 3) ควรศึกษากระบวนการทำประชาเข้าใจซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการระเบิดจากข้างในชุมชนในทุก ๆ ด้านของการพัฒนา
- 4) ควรศึกษาข้อแตกต่างระหว่างกระบวนการทำประชาเข้าใจกับกระบวนการทำประชาคม

9. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณพระมหาทองเชิด กตปุญโญ ผศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร และบรรณาธิการวารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร ที่รับรองการตีพิมพ์บทความดังกล่าว และขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษารองที่ช่วยแนะนำในการทำวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี